



## LIEKSAN SEURAKUNTA YMPÄRISTÖOHJELMA

2026-2030



Kirkkoneuvosto \_\_\_\_.

## Sisällys

1	JOHDANTO .....	3
2	YMPÄRISTÖDIPLOMIN PERUSTEET .....	4
2.1	Ympäristödiplomin perusteisiin liittyvät liitteet .....	4
2.1.1	Ympäristöviestintäsuunnitelma .....	4
2.1.2	Ekotapahtumien vuosikello .....	4
3	TOIMINTA JA TALOUS.....	5
3.1	Toimintaan ja talouteen liittyvät liitteet .....	5
3.1.1	Hankintaohjeet (talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden yhteydessä).....	5
3.1.2	Seurakunnan hiilineutraaliuussuunnitelma.....	5
4	YMPÄRISTÖKASVATUS .....	6
5	JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS .....	7
5.1	Jätehuoltoa sekä kiertotaloutta koskevat liitteet.....	7
5.1.1	Jätehuoltosuunnitelma .....	7
6	RUOKA JA KEITTIÖT .....	8
7	ENERGIA, KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖNHOITO .....	9
8	HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET .....	10
8.1	Hautausmaita ja viheralueita koskevat liitteet .....	11
8.1.1	Hautausmaan hoitosuunnitelma.....	11
8.1.2	Putkilokasvikartoitusraportti .....	11
9	METSÄT JA MUUT LUONNONALUEET .....	12
10	LIIKENNE .....	13

# 1 JOHDANTO

Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian suosituksena on, että kaikilla seurakunnilla sekä tuomiokapituleilla ja Kirkkohallituksella on Kirkon ympäristödiplomi vuoteen 2025 mennessä.

Kirkkohallituksen aineiston mukaan ympäristödiplomi on seurakuntia varten räätälöity väline, joka auttaa niitä täyttämään hyvin vastuutaan luomakunnasta. Kirkon ympäristödiplomi perustettiin vuonna 2001. Sitä on päivitetty ja uudistettu säännöllisesti.

Diplomi on voimassa myöntämispäivästä alkaen viisi vuotta. Uusittaessa diplomi on voimassa edellisen diplomin päättymispäivästä seuraavat viisi vuotta, kun diplomia on haettu ennen sen voimassaolon päättymistä. Ympäristötyö on jatkuvan kehittymisen prosessi, jonka on tarkoitus jatkaa ympäristödiplomin myöntämisen jälkeen.

Lieksan seurakunnan kirkkoneuvoston päätti 6.5.2025 lähteä hakemaan kirkon ympäristödiplomia. Samassa kokouksessa nimettiin ympäristövastaava sekä ympäristötyöryhmä. Ympäristötyöryhmän jäsenistöä täydennettiin myöhemmin 16.12.2025 kokouksessa.

Ympäristöohjelmaa on viimeistelty ympäristötyöryhmässä ja sen sisältö on esitetty työntekijöille. Ympäristöohjelman mukaista toimintaa on aloitettu toteuttamaan jo katselmustaulukon täyttämisen aikana.

Ympäristöohjelma on suunnitelma seuraaville viidelle vuodelle seurakunnan ympäristötyöstä. Siihen asetetaan etenkin tavoitteet toiminnan kehittämiseksi aikatauluineen ja vastuuhenkilöineen.

Ympäristöohjelma noudattaa rakenteeltaan kirkon ympäristödiplomin käsikirjaa.

## 2 YMPÄRISTÖDIPLOMIN PERUSTEET

- Ympäristödiplomin vaatimusten mukainen on esitetty vakituiselle henkilöstölle keväällä 2026. Hautausmaan kausityövoimalle ympäristödiplomin mukainen toiminta koulutetaan **kesän 2026 aikana**. -> **Vastuu talouspäällikkö ja seurakuntapuutarhuri.**
- Ympäristötyöryhmä kokoontuu vähintään **1-2 kertaa vuodessa** ympäristödiplomin myöntämisen jälkeen. Kokoontuminen on tarpeen ainakin syksyllä talousarviovalmistelua varten. Luonteva ajankohta on myös kevättalvisin, missä kokoontumisessa arvioidaan enemmän ympäristöohjelman toteutumista sekä tehdään siinä raportti toimintakertomusta ja/tai sisäistä arviointia varten. Ympäristötyöryhmän kokoonpanosta huolehditaan mahdollisten muutosten varalta. **Vastuu ympäristövastaavalla.**
- Ympäristödiplomin uusimisen valmistelu ja selvityksen tekeminen ympäristöohjelman toteutumisesta. **Syksy 2029 – Kevät 2030. Vastuu ympäristövastaavalla.**
- Ympäristödiplomin väliauditointi toteutetaan vuoden **2028 aikana**. Väliauditointi pyritään toteuttamaan ristiinarvioimalla jonkun toisen seurakunnan kanssa, mutta jos tämä ei onnistu, niin toteutus tehdään koulutetun auditoijan toimesta. **Vastuu ympäristövastaavalla.**
- Ympäristöviestintää toteutetaan **ympäristöviestintäsuunnitelman** sekä erityisesti siihen liittyvän ekotapahtumien **vuosikellon mukaan jatkuvasti**. Tämä ei ole kenenkään yksittäisen henkilön tai työalan vastuulla, **vaan kaikki vastaavat omalta osaltaan**. Ympäristöviestintäsuunnitelmaan sitoutumisista on pidettävä yllä koko ympäristödiplomikauden ajan. Kehitetään mittareita ja keinoja jalkauttaa viestintää työaloille heille sopivalla tavalla ympäristötyöryhmässä tai työkokouksissa.

Ainakin ympäristödiplomin alussa sisäinen viestinnän suorittaminen on tärkeää, että kaikki tahot lähtisivät toteuttamaan omalta osaltaan ympäristödiplomin mukaista toimintaa. Yksi selkeä mittari tässä on se, kuinka hyvin toiminta lähtee ylipäättään lyömään itseään läpi.

### 2.1 Ympäristödiplomin perusteisiin liittyvät liitteet

#### 2.1.1 Ympäristöviestintäsuunnitelma

#### 2.1.2 Ekotapahtumien vuosikello

### 3 TOIMINTA JA TALOUS

- Seurakunnan hankintaohjeiden mukaan on isommissa hankinnoissa hankintakriteereihin liitettävä ympäristövastuukysymykset ja niistä pisteyttää hankinnat erikseen siten, että ympäristövastuun paremmin huomioiva tuo tarjoajalle etua. Pienhankinnoissa suositaan sellaisia tuotteita tai palveluita, joille on myönnetty ulkoisen auditoijan toimesta ympäristömerkki tai sertifikaatti. Mikäli työala tekee säännöllisesti jostakin tuoteryhmästä ympäristövastuun täyttäviä hankintoja, on näitä hankintoja syytä dokumentoida jotenkin, että asian tiedostaisi. Tällä hetkellä hankinnoista esim. siivousaineet ovat kaikki ympäristömerkittyjä tuotteita.

Hankinnat ovat jatkuvaa toimintaa. Hankintojen dokumentointi kertoo varmemmin, että hankintojen vastuullisuuteen on kiinnitetty huomiota. Osin näin on jo tehty, mutta **vuoden 2026 aikana** asiaa pitäisi vielä paremmin kiinnittää huomiota.

Isommissa hankkeissa tulee toimintamalliksi saada mukaan jo tarjouspyyntöön ympäristövastuun huomioiva pyyntö.

Tavoite olisi, että viimeistään seuraavassa auditoinnissa 2030 seurakunta voisi saada lisäpisteitä myös ympäristömerkittyjen (tai sertifoitujen) hankintojen sekä uusio- ja kierrätystuotteiden hankinnoista.

**Vastuu on kaikilla niillä, jotka hankintoja tekevät, mutta talouspäälliköllä on ylätasolla vastuu saada toiminta käytäntöön.**

Ympäristövastuun huomioivista hankinnoista tehdään perusteellisempi selvitys vv. **2028-2029 aikana.**

- Seurakunta on jo hiilinegatiivinen, eli seurakunnan metsät sitovat tällä hetkellä selvästi enemmän hiilidioksidia kuin toiminta aiheuttaa. Toimenpiteitä hiilipäästöjen hillitsemiseksi tarvitaan kuitenkin edelleen. Seurakunnan arvioitu hiilitase käy ilmi liitteenä olevasta hiilineutraalisuussuunnitelmasta ja siinä on esitetty lisäksi toimenpideohjelma asian kehittämiseksi. **Vastuu talouspäälliköllä**
- Huolehditaan että seurakunta saisi jatkossakin pisteitä kansainväliseen diakoniaan sekä lähetystyöhön osoitettujen varojen perusteella. **Vastuu lähetystyöstä vastaavalla viranhaltijalla**

#### 3.1 Toimintaan ja talouteen liittyvät liitteet

##### 3.1.1 Hankintaohjeet (talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden yhteydessä)

##### 3.1.2 Seurakunnan hiilineutraaliteettisuunnitelma

(Sisältää liitteet tilojen lämmitysohjeista, rakennusten hiilidioksidipäästöistä sekä Helenin alkuperätodistuksen ostetusta sähköstä)

## **4 YMPÄRISTÖKASVATUS**

Lieksan seurakunnan ympäristökasvatuksessa noudatetaan ympäristökasvatussuunnitelmaa sekä vuosittain vaihtuvaa ekotapahtumien vuosikelloa. **Jatkuvaa toimintaa ja vastuu kaikilla.**

### **4.1 Ympäristökasvatukseen liittyvät liitteet**

**4.1.1 Ympäristökasvatussuunnitelma**

**4.1.2 Ekotapahtumien vuosikello**

## 5 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS

- Pidetään yllä jätelakiin, paikallisiin jätehuoltomääräyksiin sekä muuhun jäteasiaan liittyvää osaamista. **Jatkuvaa toimintaa. Vastuu talouspäällikkö ja kiinteistöyöntekijöillä.**
- Pidetään yllä jätehuoltosuunnitelmaa ja päivitetään sitä olosuhteiden muuttuessa. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu talouspäälliköllä.**
- Mähkön huoltorakennuksen jätteen lajittelua kehitetään ja sieltä erotetaan jatkossa biojätteet, muovijätteet, metalli sekä kartonki erikseen. **Tavoiteaikataulu on vuoteen 2029 mennessä. Vastuu seurakuntapuutarhurilla.**
- Käytöstä poistettu irtain myydään tai lahjoitetaan eteenpäin. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu talouspäälliköllä.**
- Kiertotalouden osalta tulisi edelleen kehittää toimintaa alla olevien ympäristödiplomin käsikirjassa luetelluilla toimilla. Asiaa pitäisi pitää yllä työneuvotteluissa ja ympäristötyöryhmän tulisi vuosittain ympäristöohjelman toteutumista seurattaessaan kiinnittää asiaan huomiota. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu ympäristövastaavalla.**
  - Korjataan uuden hankkimisen sijaan
  - Lainataan, vuokrataan, hankitaan leasing-sopimuksella
  - Hankitaan palveluita tavaran sijaan
  - Vähennetään tulosteiden ja kopioiden määrää suosimalla sähköisiä palveluja
  - Hyödynnetään ylijäämämateriaaleja eri toiminnoissa
  - Kirpputorit
  - Ideakilpailu jätteenmäärän vähentämiseksi
- Jättemäärän kehityksestä otetaan sekä pyydetään vuosittain raportit ja ne esitetään työntekijöille. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu talouspäälliköllä.**

### 5.1 Jätehuoltoa sekä kiertotaloutta koskevat liitteet

#### 5.1.1 Jätehuoltosuunnitelma

(Sisältää liitteet Jättekukon jättemääräraportista sekä lajitteluohjeet)

## 6 RUOKA JA KEITTIÖT

- Hävikkiruoan vähentämiseksi kehitetään edelleen keinoja alla olevan listauksen mukaisista jo olemassa olevien keinojen lisäksi. Asiaa käsitellään ympäristötyöryhmässä ympäristödiplomikauden aikana. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu aivan kaikilla seurakunnan työntekijöillä.**
  - ostetaan vain tarpeeseen
  - ruokalistan suunnittelu
  - hukkaan menevien elintarvikkeiden vähentämiseen tähdätään ennakoilmoittautumisilla, lasten ja aikuisten määrä huomioidaan
  - ylijäämäruoka punnitaan, verrataan asiakasmääriin; biojäte/asiakas/päivä
  - ylijäämäruoka ruoka-apuun tai hävikkiruokailuun.
  - käytetään paikallisilta yrityksiltä saatuja elintarvikkeita (esim. Yhteinen pöytä, ylijäämäruuan jakelu)
  - hävikkiruokaan liittyvät tempaukset, hävikkiruokaviikko, tietoiskut asiakkaille ja henkilökunnalle
  - ruoan kunnioittaminen (ympäristökasvatusta)
- Muovisista kertakäyttöastioista on luovuttu ja etukäteen pyydetessä saa kasvisruokaa tai vegaaniannoksen.
- Seurakunnan hankkimasta teestä ja kahvista kaikki on reilun kaupan tuotteita. Lisäksi hankimme osan alttarikukista reilun kaupan tuotteina. Haemme reilun kaupan seurakunnaksi **ympäristödiplomikauden aikana. Vastuu lähes koko henkilöstöllä mm. viestintä aiheesta.**
- Seurakunnan hankkimista maitotuotteista kaikki hankitaan luomuna. Kananmunista osa hankitaan luomuna ja osa paikallisilta tuottajilta. Lisäksi hedelmistä ja kekseistä ainakin 50 % on luomutuotteita. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu kaikilla hankintoja tekevillä.** Huomioitava myös ulkoistettuna palveluita tuottavat.
- Noudatamme wwf:n kalaopasta sekä ostamme vain MSC ja ASC merkittyä kalaa. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu kaikilla hankintoja tekevillä.** Huomioitava myös ulkoistettuna palveluita tuottavat.
- Keittiön uudet käyttäjät opastetaan kierrättämiseen ja keittiöissä on kierrättämisen ohjeet
- Rippikoulussa pidetään kasvisruokapäivä ja rippikoulussa opastetaan, että tulee ottaa vain sen verran kuin jaksaa syödä. **Vuodesta 2026 alkaen, vastuu rippikoulun pitäjät.**

## 7 ENERGIA, KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖNHOITO

- Seurakunnan kiinteistöstrategia on mennyt vanhaksi 2025 lopussa. Uusi kiinteistöstrategia on tavoitteena valmistaa **vuoden 2026 aikana. Vastuu talouspäälliköllä.**
- Seurakunnan energiavastaavana toimii talouspäällikkö.
- Lieksan kirkolla toteutetaan energiakatselmus vuoden **2026 aikana.** Lieksan seurakuntatalolla sekä Mähkön kiinteistöillä vv. **2027-2028 aikana.** Myöhempien talousarvion yhteydessä arvioidaan muiden kiinteistöjen tarve katselmuksen tekemiselle. **Vastuu talouspäälliköllä.**
- Energiasäästökoulutuksen antaminen seurakunnan henkilöstölle ympäristöohjelmakauden aikana, jos sopiva kouluttaja löytyy. **Vastuu talouspäälliköllä.**
- Ympäristötyöryhmä ottaa kehittämisen kohteeksi etenkin kiinteistöjen ympäristöystävällisen puhtaanapidon kehittämiskohteeksi ympäristödiplomikauden ajaksi. **Vuosittain pohdittava asia ja vastuu ympäristövastaavalla.**

## 8 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

- Perennahoidon hinta pidetään kilpailukykyisenä muihin kukkahoitoihin nähden ja sen eduista kerrotaan tarjouspyynnön toimittamisen aikana. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu seurakuntapuutarhurilla sekä kirkkoherranvirastolla.**
- Hautausmaan hoidossa ja resurssoinnista huomioidaan vieraslajien torjunta putkilokasvikartoituksen perusteella. Vieraslajien torjunnassa voidaan ottaa käyttöön myös tempauksia ja muita asiaa edistäviä toimenpiteitä. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu seurakuntapuutarhurilla.**
- Täydennetään hautausmaiden kulttuurihistoriallisten arvojen inventointia. **Tavoite 2027. Vastuu talouspäälliköllä.**
- Linnunpönttöjä toimitetaan seurakunnan kiinteistöille. **Tavoite 2026, vastuu kiinteistöhoitajilla.**
- Seurakunnalla on viheralueisiin (osin voi kyllä tulkita myös metsään liittyväksi maa-alueeksi) liittyvä vajaan 3,5 hehtaarin vapaaehtoinen suojelualue Rauhalan kiinteistön 422-415-108-47 yhdellä palstalla Pokrolla. Tältä alueelta poistetaan vain riskipuut rakennuksille ja liikkujille. Muut mahdolliset toimenpiteet tehdään luonnon monimuotoisuutta tai virkistyskäyttöä tukien mahdollisten aloitteiden pohjalta.

Tämä alue jakaantuu itäisestä osasta vanhaan kulttuurimaisemaan, jossa on multamaanos. Läntinen osa on todettu luonnonsuojelulain 64 §:n mukaiseksi tulvametsäksi.

- Hautausmaan hoitosuunnitelmassa esitetyt kevyemmän hoidon alueet hoidetaan hoitosuunnitelman mukaisesti huomioiden myös hoitosuunnitelman hautausmaiden metsäalueita koskeva ohjeistus. Lisäksi seurakuntakeskuksen diakonian piha-alueen suunnitelmassa otetaan huomioon kevyempää hoitoa koskeva ohjeistus. **Tavoiteaika jälkimmäisen osalta 2026-2027, vastuu talouspäälliköllä.**
- Seurakunta luopuu kokonaan omissa istutuksissaan kesäkukkien käytöstä. Tämä koskee myös seurakunnan hoitoonsa ottamia hautoja, jos testamenttiehdot eivät aiheuta asiaan ristiriitoja. **Tavoiteaikataulu kesä 2026, vastuu seurakuntapuutarhurilla.**
- Seurakunnan haudanhoitopalvelu myydään jatkossa ilman lähtökohtaista oletusta syyskanervan istuttamisesta. Palvelu on kuitenkin saatavissa lisämaksua vastaan.
- Seurakunta pidättäytyy jatkossakin myrkyllisten kasvinsuojeluaineiden käytöstä ja käytössä on ympäristöystävälliset aineet ja lannoitteet. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu seurakuntapuutarhurilla.**
- Akkukäyttöisten työkalujen hankkimista jatketaan. **Vuonna 2026** hankitaan ainakin Viekiin akkukäyttöinen työnnettävä leikkuri. Konekannan uusimiseen tähtäävissä hankinnoissa otetaan huomioon ympäristövaikutukset. Trimmereissä otetaan käyttöön biohajoava muovi. **Vastuu seurakuntapuutarhurilla.**

- Hautausmaan ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntämistä jatketaan, olisiko tätä mahdollista hyödyntää esim. vieraslajien torjunnassa. **Vastuu on ensisijassa seurakuntapuutarhurilla, mutta myös seurakuntatyön osalta tähän voi saada aikaan panostusta.** Toimintaa **ei** tehdä välttämättä **vuosittain**. Ympäristötyöryhmä tarkastelee erityisesti tätä osaa vuosittain arvioidessaan ympäristöohjelman toteutumista.
- Hautausmaan henkilöstön ympäristökoulutukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota **ympäristödiplomin kauden ajan** siten että aiheesta kävisi pitämässä esittelyä myös joku talon ulkopuolinen henkilö. **Vastuu seurakuntapuutarhuri.**

## **8.1 Hautausmaita ja viheralueita koskevat liitteet**

### **8.1.1 Hautausmaan hoitosuunnitelma** (sisältää lukuisia liitteitä)

### **8.1.2 Putkilokasvikartoitusraportti**

## 9 METSÄT JA MUUT LUONNONALUEET

- Kesäaikaisista hakkuista 15.4.-31.7. välillä luovutaan rehevimmillä alueilla (tuoretta kangasta vähäravinteisemmat alueet), pl. kuitenkin mahdolliset erityiskohteet, joihin voisi olla välttämätöntä mennä mainittuna ajankohtana. **Vastuu talouspäällikkö.**
- Seurakunnan Ulkkasärkällä Haarajärven puolella kulkeva metsäkaistale jätetään tämän ympäristödiplomikauden ajaksi käsittelemättä. 2030-luvulla selvitetään alueen suojelumahdollisuudet tarkemmin. **Vastuu talouspäällikkö.**
- Seurakunnan metsäalueilla on vähintään yksi luonnonhoidollinen kulutus **ympäristödiplomikauden aikana. Vastuu talouspäälliköllä.**
- Seurakunta ei suorita kunnostusojituksia **ympäristöohjelmakaudella. Vastuu talouspäällikkö.**
- Maanmuokkauksia tehdään varovaisuuden periaatetta noudattaen siten, että joko uudistaminen tehdään muokkaamattomaan maahan, tai muokkausmuoto on äestys tai laikutus. Mätästystä tehdään vain sellaisilla alueilla, joissa esim. kosteus voi aiheuttaa taimen lähtöön ongelmia. **Vastuu talouspäällikkö.**
- Ekosysteemipalveluita käytetään hyödyksi jatkossakin ympäristökatselmustaulukon mukaisella tavalla. **Vastuu talouspäällikkö.**

## 10 LIIKENNE

- Retket ja leirit toteutetaan pääasiassa lähiympäristössä oman maakunnan rajojen sisällä. Retkille kuljetaan yhteiskuljetuksin kuten linja-autolla. **Jatkuvaa toimintaa, vastuu kaikilla**
- Teamsin käyttömahdollisuutta hyödynnetään koulutuksiin ja kokouksiin osallistumisessa.
- Seurakunnan henkilöstöä kampanjoidaan vähäpäästöiseen liikkumiseen ja järjestetään auton vapaapäivä.
- Seurakunta järjestää taloudellisen ajotavan koulutusta seurakuntalaisille ja/tai henkilöstölle ympäristödiplomikauden aikana. **Esim. vuoden 2027 tai 2028 aikana.**